

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN 1857-7059

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2012
YEARBOOK
2012**

ГОДИНА 3

VOLUME III

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот

проф. д-р Виолета Димова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Проф. д-р Виолета Димова
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Махмут Челик
Доц. д-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Вонр. проф. Луси Караниколова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Марија Леонтиќ
Доц. д-р Марија Кусевска
Доц. д-р Марија Кукубајска
Виш лектор м-р Снежана Кирова
М-р Весна Коцева

Главен уредник

Доц. д-р Билјана Ивановска

Одговорен уредник

Доц. д-р Нина Даскаловска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

Доц. д-р Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva – Gudeva, Ph.D.
Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Mahmut Chelik, Ph.D.
Ass. Prof. Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Asoc. Prof. Lusi Karanikolova Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kusevska, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kukubajska Ph.D.
Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.

Editor in chief

Ass. Prof. Nina Daskalovska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska–Atanasovska
(Macedonian)
Ass. Prof. Marija Kukubajska, Ph.D.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Address of editorial office

Goce Delcev University–Stip
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10A
PO box 201, 2000 Stip
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

д-р Билјана Ивановска ПРАКТИЧНИ ИДЕИ ЗА ПРЕДАВАЊЕ (начини како да се добие фидбек -повратна информација од студентите) Biljana Ivanovska, Ph.D. PRACTICAL IDEAS FOR TEACHING (HOW TO OBTAIN STUDENTS FEEDBACK)	9
м-р Весна Коцева, м-р Татјана Уланска ПОТРЕБА ОД ВОВЕДУВАЊЕ НА АКТИВНОСТИ ЗА ОБРАБОТКА НА ИНПУТ НА ЧАСОТ ПО НЕМАЈЧИН ЈАЗИК Vesna Koceva M.A., Tatjana Ulanska M.A. THE NEED FOR INTRODUCTION OF ACTIVITIES FOR INPUT PROCESSING IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES	13
д-р Нина Даскаловска, д-р Билјана Ивановска ЛЕКСИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА Nina Daskalovska Ph.D., Biljana Ivanovska Ph.D. LEXICAL COMPETENCE	19
д-р Брикена Џафери, д-р Гезим Џафери ПРЕЧКИ ВО УЧЕЊЕТО И УСВОЈУВАЊЕ НА ВТОР ЈАЗИК Brikena Xhaferri Ph.D., Gezim Xhaferri Ph.D. LEARNING DISABILITIES AND SECOND LANGUAGE ACQUISITION	33
м-р Марија Тодорова, м-р Даринка Маролова НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА КАКО ТРАНСКУЛТУРНА КАТЕГОРИЈА Marija Todorova M.A., Darinka Marolova M.A. NON-VERBAL COMMUNICATION AS A TRANSCULTURAL CATEGORY ..	39
проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева, Ана Ѓорѓева ИЗУЧУВАЊЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ПРЕКУ ИГРА Emilija Petrova Gjorgjeva Ph.D, Ana Gjorgjeva LEARNING FOREIGN LANGUAGE THROUGH GAME	43
м-р Јане Јованов, Елена Тупаревска КОРИСТЕЊЕ НА ВИДЕОМАТЕРИЈАЛИ ВО ПОЧЕТНАТА ЕТАПА НА ИЗУЧУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК Jane Jovanov M.A., Elena Tuparevska THE USE OF VIDEO MATERIALS IN EARLY FOREIGN LANGUAGE LEARNING	55

д-р Билјана Ивановска, д-р Нина Даскаловска ПЕРСОНАЛИЗАЦИЈАТА ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК НЕ Е САМО НАУКА, ТУКУ И УМЕТНОСТ Biļjana Ivanovska, Ph.D., Nina Daskalovska, Ph.D. PERSONALIZATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING IS NOT ONLY SCIENCE BUT ART AS WELL.....	65
м-р Марија Тодорова СЕМИОТИЧКИ АСПЕКТ И СИСТЕМНОСТ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ДЕЛ ОД НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС Marija Todorova M.A. SEMİOTIC ASPECT OF THE SPANISH LANGUAGE AND THE LANGUAGE AS A SYSTEM IN THE TEACHING PROCESS	69
м-р Весна Коцева КООПЕРАТИВНОТО УЧЕЊЕ КАКО МЕТОД ЗА РАЗВИВАЊЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ ВЕШТИНИ Vesna Kocева M.A. COOPERATIVE LEARNING AS A METHOD FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE SKILLS	77
д-р Нина Даскаловска МЕНТАЛЕН ЛЕКСИКОН Nina Daskalovska, Ph.D. MENTAL LEXICON	83
д-р Снежана Ставрева Веселиновска ЗОШТО ДЕЦАТА ПОМИНУВААТ ПОМАЛКУ ВРЕМЕ ВО ПРИРОДНАТА СРЕДИНА Snezana Stavreva Veselinovska Ph.D. WHY CHILDREN SPEND LESS TIME OUTDOORS	95
м-р Загорка Донска ЗАСТАПЕНОСТА НА МОРАЛНИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ (ПРЕДМЕТНА НАСТАВА) ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА Zagorka Donska, M.A. THE PRESENCE OF THE MORAL VALUES IN THE TEXT-BOOKS OF MACEDONIAN LANGUAGE IN THE PRIMARY EDUCATION IN REPUBLIC OF MACEDONIA	107
м-р Мима Костова КОМПАРАТИВНИОТ ПРЕГЛЕД НА МЕРКИТЕ ПРОТИВДЕВИЈАНТНОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО МИНАТОТО И ДЕНЕС Mima Kostova M.A. COMPARATIVE REVIEW OF THE MEASURES AGAINST DEVIANT PUPIL BEHAVIOR IN THE PAST AND NOWADAYS	115

м-р Даринка Маролова КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ Darinka Marolova M.A. CONSECUTIVE INTERPRETATION	123
м-р Јована Караниќ ПРЕДИЗВИК И ПРЕВОДЛИВОСТ НА ТОПОНИМИТЕ: СТАРАТА ЧАРШИЈА И БИТ-ПАЗАР ВО ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРЕВОДИ НА СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКАТ КНИЖЕВНОСТ. Jovana Karanikik M.A. THE CHALLENGE AND THE TRANSLATABILITY OF THE TOPONYMES: STARA CARSIIJA AND BIT-PAZAR IN THE ITALIAN TRANSLATIONS OF THE MACEDONIAN CONTEMPORARY LITERATURE	129
м-р Даринка Маролова, Костадин Голаков УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТОЛКУВАЧОТ Darinka Marolova M.A., Kostadin Golakov INTERPRETER'S ROLE AND IMPORTANCE	137
д-р Билјана Ивановска, д-р Нина Даскаловска МОДАЛНИТЕ ЧЕСТИЧКИ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Biljana Ivanovska Ph.D., Nina Daskalovska Ph.D. MODAL PARTICLES IN THE GERMAN LANGUAGE AND THEIR MACEDONIAN COUNTERPARTS	145
м-р Драгана Кузмановска, м-р Биљана Петковска ИМЕНСКИТЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО КОМПОНЕНТАТА ЗООНИМИ РАЗГЛЕДУВАНИ ВО МАКЕДОНСКИОТ, ГЕРМАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК. Dragana Kuzmanovaska M.A., Biljana Petkovska M.A. NOUN PHRASES WITH ZOONYM COMPONENTS IN MACEDONIAN, GERMAN AND ENGLISH	151
д-р Марија Кусевска ЗА ПОИМОТ ЛИЦЕ ВО ПРАГМАТИКАТА Marija Kusevska Ph.D. ON THE NOTION OF <i>FACE</i> IN PRAGMATICS	157
д-р Марија Леонтик АТАТУРК, ТУРСКИОТ ЈАЗИК И АЛФАБЕТСКАТА РЕФОРМА Marija Leontik, Ph.D. ATATURK, TURKISH LANGUAGE AND THE ALPHABETIC REVOLUTION.	167
д-р Октај Ахмед ТРЕТОСЛОЖНИОТ И ДИСТИНКТИВНИОТ АКЦЕНТ ВО ТУРСКИТЕ ГОВОРИ ОД ОХРИДСКО-ПРЕСПАНСКИОТ РЕГИОН Oktaj Ahmed Ph.D. THIRD-SYLLABLE AND DISTINCTIVE STRESS IN THE TURKISH DIALECTS OF OHRID-PRESPA REGION	175

- д-р Виолета Николовска**
ЛИТЕРАТУРНИТЕ ЈАЗИЦИ ВО СОВРЕМЕН КОНТЕКСТ
Violeta Nikolovska Ph.D.
STANDARD LANGUAGES IN CONTEMPORARY CONTEXT 183
- д-р Ранко Младеноски**
ДЕЛАТА НА МАЖОВСКИ, ЦЕПЕНКОВ И ПРЛИЧЕВ
ЗА АЛЕКСАНДАР III МАКЕДОНСКИ
Ranko Mladenoski, Ph.D.
THE WORKS OF MAZHOVSKI, CEPENKOV I PRLICHEV RELATED TO
ALEXANDER III OF MACEDON 189
- д-р Јованка Денкова, д-р Махмут Челик**
„ОЧЕРКИ БЕЛГРАДА“ ОД КОНСТАНТИН ПЕТКОВИЧ –
АВТЕНТИЧНО СВЕДОШТВО ЗА МЕШАЊЕТО НА КУЛТУРИТЕ НА
БАЛКАНОТ
Jovanka Denkova Ph.D, Mahmut Celik Ph.D
„THE OUTLINE OF BELGRADE“ BY KONSTANTIN PETKOVICH - AN
AUTHENTIC TESTIMONY OF THE MIXTURE OF CULTURES ON THE
BALKANS 197
- м-р Ева Велинова**
ПОЛИТИЧКАТА МИСЛА И КНИЖЕВНОТО ДЕЛО НА НИКОЛО
МАКИЈАВЕЛИ ВО 16-ВЕКОВНА ИТАЛИЈА
Eva Velinova M.A.
THE POLITICAL THOUGHT AND THE LITERARY WORK OF NICCOLO
MACHIAVELLI IN XVI CENTURY ITALY 203
- д-р Луси Караниколова**
ЗА РАСКАЗНОСТА ВО ЛИРСКИ КОНТЕКСТ
(Кон „Гулабии“ на Станко Враз)
Lusi Karanikolova Ph.D.
ON THE NARRATIVENESS IN LYRICAL CONTEXT (IN „GJULABII“ BY
STANKO VRAZ) 211
- д-р Махмут Челик, д-р Јованка Денкова**
ТВОРЕШТВОТО НА ХУСЕЈИН СУЛЕЈМАН ВО КОНТЕКСТ НА
ЦЕЛОКУПНАТА ТУРСКА КНИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦА
Mahmut Celik Ph.D., Jovanka Denkova Ph.D.
THE WORK OF HUSEIN SULEIMAN IN THE CONTEXT OF THE
OVERALL TURKISH CHILDREN’S LITERATURE 217
- д-р Марија Емилија Кукубајска**
КНИЖЕВНОСТА, КУЛТУРАТА, НАУКАТА И РЕЛИГИЈАТА
ЗА ПОИМАЊЕ НА КОНЕЧНОСТА И ВЕЧНОСТА
Marija Emilija Kukubajska Ph.D.
LITERATURE, CULTURE, SCIENCE AND RELIGION AND THEIR
APPROACH TO ASPECTS OF FINITENESS AND ETERNITY OF LIFE 223

- м-р Снежана Кирова**
ХАКСЛИЕВИТЕ ПОГЛЕДИ НА ЛИТЕРАТУРА
Snezana Kirova M.A.
HUXLEY'S VIEWS OF LITERATURE 233
- д-р Весна Мојсова-Чепишевска**
ПИНОКИО И ШЕЌЕРНОТО ДЕТЕ
Vesna Mojsova-Chepisevska, Ph.D.
PINOCCHIO AND THE SUGAR CHILD 239
- м-р Наталија Поп Зариева**
КНИЖЕВНИТЕ ДЕЛА КАКО СРЕДСТВО И МЕДИУМ
ЗА РАЗВИВАЊЕ ПОЗИТИВНИ МОРАЛНИ ВРЕДНОСТИ КАЈ МЛАДИТЕ
Natalija Pop Zarieva M.A.
LITERARY WORKS AS A MEANS AND MEDIUM
FOR DEVELOPING POSITIVE MORAL VALUES
WITH YOUNG PEOPLE 249
- м-р Јадранка Бочварова, Зоран Павлов**
МОБИЛНОСТ НА СТУДЕНТИТЕ
Jadranka Bocvarova M.A. Zoran Pavlov
STUDENTS' MOBILITY 257
- д-р Трајче Нацев**
САКРАЛНА АРХИТЕКТУРА ВО ГРАДОТ БАРГАЛА ОД IV ВЕК ДО
КРАЈОТ НА ПРВАТА ДЕЦЕНИЈА НА VII ВЕК
Trajce Nacev Ph.D.
SACRAL ARCHITECTURE IN THE CITY OF BARGALA FROM THE IV
CENTURY TO THE END OF THE FIRST DECADE OF VII CENTURY 267

УДК: 811.134.2'22:37

Стручен труд
Professional paper

СЕМИОТИЧКИ АСПЕКТ И СИСТЕМНОСТ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ДЕЛ ОД НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС

Марија Тодорова¹

Апстракт: Јазикот е средство за комуникација, кој се состои од голем број знаци и сите тие на некој начин се поврзани меѓу себе формирајќи систем. Науката што се занимава со толкување на знаците и нивните системи е семиотиката. Семиотичкиот аспект на јазикот како и системноста на јазикот се од голема важност и треба да им се обрне повеќе внимание при реализирање на наставата во случајот наставата по шпанскиот јазик.

Едно од клучните прашања, кое всушност е и предмет на овој труд е како да ги „добраќиме“ на учениците и на студентите овие две важни карактеристики на јазикот при изведувањето на наставата, со цел полесно и поефикасно совладување на јазикот. Во овој труд го разгледуваме знакот како збор или дел од збор и нивното значење, како и сличности и разлики при нивната употреба во јазичниот систем, во јазикот како целина.

Клучни зборови: *семиотика, систем, јазик, наставен процес*

SEMIOTIC ASPECT OF THE SPANISH LANGUAGE AND THE LANGUAGE AS A SYSTEM IN THE TEACHING PROCESS

Marija Todorova¹

Abstract: The language is a means of communication consisting of many signs and all connected somehow, forming a system. The study that deals with the interpretation of the signs and their systems is called semiotics. The semiotic aspect of the language and the language as a system are of great importance and should be given greater attention within the process of Spanish language teaching.

One of the key issues covered by this paper presents the manner to “approach” these two important features of language to pupils and students in the process of teaching in order to make the process of Spanish language learning easier and more effective. This paper deals with the sign as a word or part of a word and its meaning, as well as similarities and differences in their use within the language system i.e. the language as a whole.

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.
Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip.

Key words: *semiotics; system; language; teaching process*

И покрај тоа што јазични знаци има безброј, сепак системот на писмото како знаков систем т.е. азбуката на секој јазик е составена од дваесет до четириесет букви или знаци. Македонската азбука се состои од 31 знак или буква што е еднакво на 31 глас. Шпанската азбука пак се состои од 27 букви, но зависно од дијалектите и вариететите на шпанскиот јазик може да има помалку или повеќе или исто толку гласови.

Подолу ќе ги разгледаме двата аспекта поодделно и потребата од нивно „предавање“ во текот на наставата.

1. Семиотички аспект на шпанскиот јазик како дел од наставата.

а) Уште во почетокот на наставата по шпански јазик, на часовите предвидени за **изговор**, треба да се обрне внимание на два клучни аспекти од областа на семиотиката.

1. На студентите и на учениците треба да им се објасни дека исти звуци во странскиот т.е. шпанскиот јазик и во мајчиниот јазик се одбележуваат со различни знаци. На пример:

- Фонемите [ll] и [y] во шпанскиот јазик се еквивалентни на фонемата [j] во македонскиот, на (јајце – yo [yo] ; gallina [gajina])
- Во шпанскиот јазик звукот [i], во зависност од тоа што значи, графички може да се одбележи на два начина. Ако е дел од збор тогаш се обележува како „i“ - junio, semiótica, principante ...но ако е во улога на сврзник, тогаш се обележува како „y“ - Mario y Juanita (Марио и Хуанита), mi hermano y su esposa (брат ми и неговата сопруга)...
- Фонемата [g] во шпанскиот јазик е еквивалент на [x] во македонскиот и тоа кога се наоѓа пред „e“ и „i“ (gente [xé^ñ te]; gitana [xitá^ñ a] итн.). Исто така, еквивалент на фонемата [x] во македонскиот јазик е и фонемата [j] и тоа пред „u“, „o“ и „a“ како на пример (Juan [Xuán]; joven [xóven]; jamón [xamón] итн.)

2. Исто така, потребно е на студентите и учениците да им се објасни дека еден исти графички симбол/знак во двата јазика (во нашиот случај тоа се македонски и шпански јазик) може да има различна звучна вредност. На пример:

- Во македонскиот јазик буквата „j“ е графички симбол кој ја означува фонемата [j] (идеја), додека во шпанскиот јазик истиот тој симбол ја означува фонемата [x], (jota [xóta]). Во некои јазици, пак, воопшто не постои тој графички знак, како на пример во бугарскиот јазик.

б) Семиотиката се разгледува и во текот на наставата по **лексика** преку изучувањето на шпанскиот графички систем, правопис и значењето на зборовите. За оваа цел, се пристапува кон користење и вклучување на

разни игри во наставата приспособени на нивото на владеење на јазикот како и на возраста на оние што го изучуваат јазикот. Соодветни игри за постигнување на разнообразије во текот на часот, како и зголемен интерес и внимание, а притоа и постигнување на нашата цел се крстозбори, бесилка, загатки и други игри на зборови.

Како вид знаци може да се вклучат и општоприфатените кратенки за изразување на подолги или вообичаени зборови и изрази. Еве некои од нив во шпанскиот, англискиот и македонскиот јазик:

ej. (por ejemplo) = ex. (for example) = на пр. (на пример)
adj. (adjetivo) = adj. (adjective) = прид. (придавка)
adv. (adverbio) = adv. (adverb) = прил. (прилог)
UE (Unión Europea) = EU (European Union) = ЕУ (Европска унија)
RU (Reino Unido) = UK (United Kingdom) = ОК (Обединето Кралство)
Biol. (Biología) = Biol. (Biology) = биол. (биологија)
Geog. (Geografía) = Geog. (Geography) = геогр. (географија)
Econ. (Economía) = Econ. (Economics) = екон. (економија)
Lit. (Literatura) = Lit. (Literature) = лит. (литература)
C.I./C. Id. (Cédula de Identidad) = л.к. (лична карта)
Esp. (Español) = Span. (Spanish) = шпан. (шпански)
gr. (Griego) = gr. (Greek) = гр. (грчки)
etc. (etcétera) = etc. (et cetera) = итн. (и така натаму)
l (litro) = l (liter) = л (литар)
km (kilómetro/s) = km. (kilometer) = км. (километар)
mm (milímetro/s) = mm (millimeter) = мм (милиметар)
N. (norte) = N (north) = С (север)
E (este) = E (east) = И (исток)
O (oeste) = W (west) = З (запад)
S (sur) = S (south) = Ј (југ)
NE. (nordeste) = NE (northeast) = СИ (североисток)
NO. (noroeste) = NW (northwest) = СЗ (северозапад)
SO. (sudeste) = SW (southwest) = ЈЗ (југозапад)
SE. (sureste) = SE (southeast) = ЈИ (југоисток)
p./pág. (página/s) = pg. (page) = стр. (страница)
pl. (plural) = pl. (plural) = множ. (множина)
sing. (singular) = sing. (singular) = едн. (еднина)
TV. (televisión) = TV (television) = ТВ (телевизија)

Во текот на реализирањето на наставата треба да се напомене дека семиотиката разликува јазични и не јазични знаци т.е. вербални и невербални. Невербалните знаци имаат исто толку важна улога во процесот на комуникација како и вербалните за да не дојде до недоразбирање. Различни култури користат различни знаци: ракување, кимање со глава (на пр. во Бугарија за потврдување т.е. „ДА“, главата се врти лево-

десно, кое што на пример во Македонија значи одрекување т.е. „НЕ“, а за потврда се кима горе-долу, кое што пак во Бугарија значи одрекување т.е. „НЕ“, поздравување (на пр. Кинезите поздравуваат со поклонување), намигнување итн.

Исто така, семиотиката разликува природојазични и вештачки знакови системи.

Во **природојазичните** системи спаѓаат националните јазици (македонски, шпански итн.) Во овие системи секој знак се однесува на конкретен предмет од реалноста. Но, не сите знаци се конкретни, не секогаш означуваат само предмети кои постојат, кои ги има во стварноста, туку постојат и апстрактните, метафизичките знаци, кои означуваат нешто кое не е опипливо, но сепак постои во нашата свест. Сето ова е опфатено и многу добро се објаснува преку стилските изразни средства, како семантички (метафора, алегорија, персонификација, епитет, симбол, метонимија, хипербола, литота, иронија, парадокс итн.), така и фонетско-морфолошки (асонанца, алитерација, ономотопеја, паронوماзија, анафора, епифора, симплоха, палилогија итн.)

Од сите овие ќе ја издвоиме ономотопејата - гласовна фигура со која се имитираат звуците од природата и се употребуваат како знаци за конкретен предмет, животно, инсекти итн. („мјау“, „аф-аф“, „тик-так“...). Секој јазик содржи такви зборови, а еве и неколку примери, општоприфатени во неколку странски јазици:

- Птица- *pio* (шпански)- *tweet* (англиски) - *cui cui* (француски) - *Pier Pier* (германски) – цив цив (македонски);
- Куче- *guau* (шпански) - *arf* (англиски) - *ouah ouah* (француски) - *Wau Wau* (германски) - *au au* (португалски) – Аф Аф (македонски);
- Петел - *quiquiriqui* (шпански) - *cock-a-doodle-doo* (англиски) - *Cocorico* (француски) - *Kikeriki* (германски) - кукуруку (македонски);
- Маче - *miau* (шпански) - *meow* (англиски) - *Miaou* (француски) - *Miau* (германски) – мјау (македонски);
- Овца - *bee* (шпански) - *baa* (англиски) - *Bê* (француски) - *Mäh* (германски) – бее (македонски);
- Патка - *cuac* (шпански) - *quack* (англиски) - *coip* (француски) - квак квак (македонски);
- Крава - *muu* (шпански)- *Moos* (англиски) - *Meuh* (француски) - *Muh* (германски) – муу муу (македонски).

Вештачки знакови системи т.е. договорени знаци имаме во математиката и информатиката. Во вештачки знаци или како уште се нарекуваат знаци – сигнали спаѓаат и сообраќајните знаци, железничките сигнали, димни сигнали, семафори, телеграфски сигнали, предупредувачки светилки, сигнални ракети, црвени знамиња, предупредувачките трепкачи, алармни системи и сигнали за помош, сигнали за опасност, свирки и сирени, свончиња и тапани. Овде, исто така, се вклучени и знаците од јазикот на

глувонемите и слепите и се создадени за дополнителни социјални цели. Сите овие како и нивното значење и улога треба да им се објаснат на студентите и учениците во текот на наставата.

Системност на шпанскиот јазик како дел од наставата

Јазикот е систем од знаци, сложена структура, целина составена од елементи кои се меѓусебно поврзани и кои се менуваат со текот на времето. Знаците сами по себе не би имале никакво значење, затоа тие треба да се поврзани и да претставуваат еден систем т.е. јазикот. Системноста ги ограничува луѓето да го менуваат јазикот. Промената на еден систем може да биде сфатена само како интервенција од страна на специјалисти и граматичари, затоа што системноста е една од клучните карактеристики на еден јазик што на некој начин го претставува идентитетот на јазикот.

а) Кога станува збор за системност на јазикот од аспект на изговорот во шпанскиот јазик, во наставата предвидена за *изговор*, се јавува потреба и неопходно е на студентите и учениците да им се објаснат поимите како *diprtongos* (дифтонзи - структура од две самогласки) и *triptongos* (трифтонзи - структура од три самогласки) како дел од зборови, а зборовите пак како дел од една реченица итн. Исто така, треба да се објаснат правилата за акцентирање на зборовите т.е. местото на акцентот. Со други зборови, треба да се објаснат правилата за изговор на зборовите како целина, како систем од букви т.е. фонemi.

- Во шпанскиот јазик постојат силни (а, е, о) и слаби самогласки (i, u). Комбинацијата од слаба и силна самогласка или од две слаби самогласки се нарекува дифтонг. Тие се изговараат како еден слог и не можат да се разделат при пренесување на зборовите. На пр. *baile*, *historia*, *agua*, *causa*, *ruido*, *viuda* и др. Кога буквата **h** се наоѓа помеѓу две самогласки, од кои едната е силна, а другата слаба, овие самогласки исто така формираат дифтонг. На пр. *ahumar*.
- Трифтонзите, пак, се комбинација од две слаби самогласки и една силна самогласка меѓу нив. Трифтонзите, исто така, формираат еден слог. На пр. *continuáis*, *limpiáis*, *Paraguay*.
- Во некои јазици, како на пример во бугарскиот јазик не постојат дифтонзи и трифтонзи и секоја самогласка формира еден слог.
- Исто така, треба да им се напомени и објасни на студентите и учениците дека комбинацијата од букви, како што се **mb** и **nv** се изговараат на исти начин [mb].
- Комбинацијата **rr** - [r]: *co-rrer* [ko'ré:r] *ca-rre-ra* [ka'ré:ra]. Оваа комбинација не се среќава никогаш во почетокот и крајот на зборот. Не може да се раздели во одделни слогови при пренесување на зборот. Исто така, во различни слогови не се делат и комбинациите како **ch**, **ll**: *mu-cha-cho* (*muchacho*), *bo-ca-di-ll*o (*bocadillo*) итн.

Значи, од овде се гледа дека треба да се обрне големо внимание како на поделбата на зборовите на слогови и пренесувањето на зборови на нов ред, така и на местото на акцентот во зборовите коешто е строго дефинирано во шпанскиот јазик.

б) Системноста на јазикот во случајот на шпанскиот јазик се изразува и преку различни граматички структури. Една реченица е систем од зборови кои се граматички правилно поврзани и структурирани. Затоа во наставата по *граматика* треба да се обрне внимание и да се разгледа системноста на јазикот и од аспект на граматиката.

- Еден од начините да се изрази иднина е структура од глаголот IR (во сегашно време) + предлогот A + глагол (во инфинитив)

IR + A + INF → **voy a estudiar** = ќе учам; **va a viajar** = ќе патува; **vamos a viajar** = ќе патуваме...

- Сегашно трајно време (дејство што се врши во моментот на зборувањето) - глаголскиот комплекс од глаголот ESTAR (во сегашно време) и GERUNDIO (од глаголот).

ESTAR + GERUNDIO → **estoy estudiando** учам (во моментот); **está viajando** патува (во моментот) итн.

- Pretérito perfecto de indicativo (Минато неопределено време): глаголот haber (во сегашно време) и партицип на соодветниот глагол → **he visto** - сум видел, сум читал, си гледал...

- Pluscuamperfecto de indicativo (Предминато време): глаголот haber (во минато несвршено време) и партицип на соодветниот глагол → A las doce ya se **habían marchado** - Во дванаесет веќе си *беа отишле*.

- Карактеристично за шпанскиот јазик е дека сите глаголи се групирани во три глаголски групи и тоа: **-AR** (cantar, hablar, estudiar...), **-ER** (comer, beber, aprender...), **-IR** (escribir, vivir, dormir...). Уште една одлична можност, повторно да се согледа системноста како карактеристика на јазикот и потребата да се објасни истата на студентите и учениците при изучување на граматички времиња т.е. да се објасни начинот на формирање на граматички времиња во шпанскиот јазик. Конјугацијата на глаголот за кое и да е граматичко време настанува со отстранување на глаголската група од инфинитивната форма на глаголот и додавање на соодветни наставки т.е. завршоци за секое лице одделно.

CANTAR

cant-**o**
cant-**as**
cant-**a**

cant-**amos**

cant-**áis**

cant-**an**

COMER

com-**o**
com-**es**
com-**e**

com-**emos**

com-**éis**

com-**en**

VIVIR

viv-**o**
viv-**es**
viv-**e**

viv-**imos**

viv-**ís**

viv-**en**

в) Системноста на јазикот, исто така, се јавува и се согледува и во наставата предвидена за *лексика*. Истата се согледува преку потребата да се објасни значењето на коренот на зборовите и значењето на префиксите и суфиксите на зборовите, со цел за полесно учење и усвојување на новите зборови.

- Претставки или префикси (морфеми во почетокот на друга морфема). Постојат т.н. популарни префикси како оние на *a-grupar* „да групира“, *des-coser* „да рашива“, *en-cabezar* „да раководи“, *es-coger* „избира“, *entre-comillar* „да постави во наводници“, *sobre-pasar* „да надмине“, *tras-nochar* „да остане буден цела ноќ“ итн. Исто така, постојат префикси - латинизми кои се среќаваат во зборови, како на пример во: *ad-aptar* „да се приспособи“, *dis-cernir* „да разликува, да распознава“, *ex-carcelar* „да се ослободи од затвор“, *inter-ferir* „да се меша“, *sub-desarrollo* „недоразвиеност“ *transporte* „транспорт“ итн. Во формирањето на зборовите во шпанскиот јазик често се среќаваат и префикси - хеленизми во зборови како *a-fónico* – „пресипнат“, *anti-americano* – „антиамерикански“, *dia-crónico* – „дијахронен“. Префиксите не ја менуваат граматичката категорија на основата на глаголот (*des-coser* – „да рашива“, како и *coser* – „да шие“), но влијаат на нивното значење.

- Наставки или суфикси (морфеми на крајот на други морфеми) пак за разлика од префиксите може да ја менуваат граматичката категорија на нивните основи. Така, на пример, од глаголот *hallar* – „(се) наоѓа“, со додавање на соодветна наставка се добива именката *hall-azgo* – „открытие“, од глаголот *perdurar* „да трае долго“, се добива придавката *perdur-able* – „траен“, од придавката *español* „шпански“, се добива глаголот *español-izar* – „шпанијализира“.

Системноста на јазикот, исто така, се согледува и при потребата да се објасни дека некои зборови во шпанскиот јазик секогаш одат со одредени предлози, како на пример:

Viajar **en** – патува **co** (авион);

Empresar **a** – почнува **да** (прави нешто);

Ir **a** – одам **на** (театар);

Hablar **de** – зборувам **за** (нешто или некогаш);

Hablar **a** – зборувам **на** (Марија).

Именките во шпанскиот јазик секогаш доаѓаат со определен или неопределен член за разлика од некои од другите јазици, како на пример во македонскиот јазик каде што воопшто нема неопределен член и именките може и да не се членувани. На пример:

Carlos es **un** chico simpático. – Карлос е симпатично момче.

Juanita es **una** mujer muy amable. – Хуанита е многу љубезна жена.

Заклучок

Можеме да констатираме дека семиотичкиот аспект, како и системноста на јазикот се две од неговите најважни карактеристики. Тие се среќаваат во сите области на јазикот: фонетика, морфологија, лексикологија, правопис, синтакса, стилистика итн. и затоа треба да им се обрне значително поголемо внимание при реализација на наставниот процес т.е. при изведувањето на наставата. Професорите треба да умеат да ги вклучат во наставата и притоа да ги објаснат, а студентите пак треба да се запознаат со нив прво теоретски, а потоа станувајќи свесни за нивната огромна важност да умеат и да ги применат при употребата на јазикот во практика.

Библиографија

1. Cobos, Rubén. *A Dictionary of New Mexico and Southern Colorado Spanish*. Santa Fe: Museum of New Mexico Press, 1983.
2. Marcel Danesi. *Messages, signs, and meanings: A Basic Textbook in Semiotics and Communication Theor.* Toronto: University of Toronto, Canadian Scholars' Press Inc. 2004.
3. Paul Copley, Litza Jansz. *Semiótica para Principantes*. United Kingdom: Icon Books Ltd., 1997.
4. Richard Barrutia; Armin Schwegler. *Fonética y Fonología Española*. España: 2004
5. Симеонова, Џ. *Преподавателјат по чужд език. Комуникативна ориентација и комуникативност в обучението*. Софија, 2000
6. Симеонова, Џ. *Технологија на урока, Чуждоезиково обучение, 2*. Софија, 2010